

T.C.
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

Sayı :30824082-610 - 13812862
Konu :Yazılı Soru Önergeleri

14 Ekim 2025

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Milletvekilllerimiz tarafından şahsıma yöneltilen ve ilişik listede; TBMM Esas numaraları ve konuları belirtilen yazılı soru önergeleri incelenmiş olup, söz konusu önergelerde yer alan hususlara ilişkin cevaplarımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Murat KURUM
Bakan

EK:
-Dosya (1 Takım)

DİYARBAKIR MİLLETVEKİLİ
SAYIN SERHAT EREN'İN
TBMM 7/30918 ESAS SAYILI
YAZILI SORU ÖNERGESİNE
İLİŞKİN SORULAR VE CEVAPLARI

7/30918

SORULAR

Diyarbakır'ın Kulp (Pasur) ilçesi sınırlarındaki Hesendin Yaylası'nda yürütülen madencilik projesine karşı yöre halkı 17 yıldır kararlı bir ekolojik mücadele sürdürmektedir. Söz konusu faaliyetleri yürüten Kulp Madencilik ve Dış Ticaret A.Ş., 2007 yılında usule aykırı biçimde "Çevresel Etki Değerlendirme (ÇED) gerekli değildir" karar alarak proje alanında çalışmalara başlamak istemiştir. Ancak, 2007 yılında verilen bu "ÇED gerekli değildir" kararının, aradan geçen süre zarfında yasal dayanağım yitirdiği ve hukuken geçersiz hale geldiği belirtilmektedir. ÇED mevzuatına göre, bir proje için "ÇED gerekli değildir" karar verildiği halde beş yıl içinde yatırıma başlanmazsa bu karar geçersiz sayılmaktadır. Amed Barosu tarafından yapılan bilgi edinme başvurusu neticesinde de şirketin beş yıl boyunca proje sahasında tek bir faaliyet yürütmediği ortaya konulmuş ve bu nedenle söz konusu kararın hukuken düştüğü anlaşılmıştır. Buna rağmen, ilgili Bakanlık tarafından şirkete verilen cevapta kararın halen geçerli olduğu iddia edilmiştir. Mevzuat ve fiili durum arasındaki bu çelişki, şirketin yeni bir ÇED süreci yürütmeksizin faaliyetlerini sürdürmesine olanak tanımaktadır.

Yöre halkının girişimleriyle Diyarbakır Barosu Çevre ve Kent Hukuku Komisyonu aracılığıyla anılan "ÇED gerekli değildir" kararının iptali ve yürütmenin durdurulması talebiyle Diyarbakır 2. İdare Mahkemesi nezdinde dava açılmıştır. Yargı süreci devam ederken, mahkeme proje ile ilgili bilgi ve belgelerin ibrazım istemiş; özellikle projenin Proje Tanıtım Dosyası ile ilan tutanaklarının sunulmasını talep etmiştir. Ne var ki, Diyarbakır Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü'nün mahkemeye gönderdiği resmi yazıda, söz konusu proje tanıtım dosyası ve ilan tutanaklarının arşiv kayıtlarında bulunmadığı bildirilmiştir. İlgili yazıda, Bakanlık adının değiştiği 2011 yılındaki kurumsal taşınma sırasında bu belgelerin Doğa Koruma ve Milli Parklar Şubesi'nin zemin katındaki arşivine kaldırıldığı, ancak bir hafta süreyle devam eden şiddetli yağışlar sonucu yaşanan sel baskınında tahrip olduğu ve durumun 20.04.2020 tarihli bir tutanakla belgelendiği ifade edilmiştir.

Halihazırda hukuki süreç sürmekte iken, maden şirketi faaliyetlerine ara vermeksizin devam etmektedir. Mahkemede yürütmeyi durdurma kararı çıkmaksızın şirketin çalışmalarını sürdürmesine göz yumulması, bölgede telafisi güç çevresel tahribatlar meydana getirmektedir. Şirketin ağaç kesimleri yaptığı, iş makineleriyle yol açtığı, su yataklarına zarar verdiği yöre halkı tarafından dile getirilmektedir. Öte yandan yöre halkı, Hesendin Yaylası'nda çadır kurarak gece gündüz nöbet tutmakta ve proje durdurulana dek direnmeye devam etmektedir. Bu durum, hukukun üstünlüğü ilkesine aykırı bir şekilde şirketin fiili durum yaratarak yargı kararını beklemeden ilerlemeye çalıştığını göstermektedir.

Hesendin Yaylası, çevresindeki altı köyün ve bunlara bağlı mezraların birincil su kaynağını oluşturmaktadır. Yayladan beslenen dereler ve su kaynakları, bölgedeki hayvancılık ve arıcılık faaliyetlerinin temelini teşkil etmekte, yöre halkının geçiminde hayati rol oynamaktadır. Madencilik faaliyeti nedeniyle su yataklarının kuruması veya kirlenmesi riski mevcuttur. Uzmanlar, maden çıkarma sürecinde kullanılabilir kimyasalların (örneğin cevher zenginleştirmede kullanılan siyanür vb.) yeraltı sularına karışmasının felakete yol açabileceği konusunda uyarılmaktadır. Su kaynaklarının yok olması durumunda altı-yedi köyün yaşamının biteceği köylüler tarafından ifade edilmektedir. Dolayısıyla söz

konusu madencilik projesi, yöre halkının yaşam alanlarına doğrudan bir tehdit oluşturmakta; çevresel haklar ile halkın sağlıklı bir çevrede yaşama hakkını ihlal etme tehlikesi barındırmaktadır.

Bu bağlamda:

1)2007 yılında verilen "ÇED Gerekli Değildir" kararının, ilgili ÇED mevzuatının 5 yıllık süre şartı uyarınca hukuki geçerliliği kalmadığı doğru mudur? Şayet doğru ise, aradan 16-17 yıl geçmesine rağmen yeni bir ÇED süreci başlatılmadan şirketin faaliyete devam etmesine Bakanlığınız nasıl izin vermektedir? Bu durumda mevzuatın açık hükmüyle çelişen Bakanlık uygulamasının gerekçesi nedir?

2)Kulp Madencilik ve Dış Ticaret A.Ş.'nin Hesendin Yaylası'ndaki maden arama faaliyetleri bugüne kadar Bakanlığınız ya da bağlı denetim birimleri tarafından incelenmiş midir? ÇED raporu olmaksızın faaliyette bulunmak, orman varlığına zarar vermek gibi eylemler nedeniyle söz konusu şirkete uygulanan herhangi bir idari yaptırım veya yaptırım başlatılmış bir süreç var mıdır? Değilse, bunun sebebi nedir?

3)Diyarbakır 2. İdare Mahkemesi'nin talep ettiği proje tanıtım dosyası ve ilan tutanaklarının Bakanlık arşivinde sel baskım gerekçesiyle bulunamadığı belirtilmiştir. Hayati öneme sahip bu belgelerin kaybolması konusunda Bakanlığınız bir araştırma veya soruşturma başlatmış mıdır? Kamu kurumlarının arşiv yükümlülüğü gereğince böylesi kritik evrakın korunamamasının sorumluları hakkında bir işlem yapılacak mıdır? Ayrıca, elde mevcut olmadığı iddia edilen proje tanıtım dosyası olmaksızın, geçmişte verilen "ÇED gerekli değildir" kararının geçerliliğini nasıl savunuyorsunuz?

4)"ÇED gerekli değildir" kararının iptali davası devam ettiği halde, şirketin sahada faaliyete geçmesine ve çevre tahribatına başlamasına Bakanlığınızca neden engel olunmamıştır? Yargı karar beklenmeden, en azından yürütmeyi durdurma karar çıkana dek madencilik faaliyetlerinin durdurulması yönünde bir girişiminiz oldu mu? Olmadıysa, bölgede telafisi imkânsız zararlar doğmadan faaliyetlerin durdurulması için bakanlık olarak ne yapmayı planlıyorsunuz?

5)Hesendin Yaylası'ndaki madencilik girişiminin, bölgedeki su kaynakları ile hayvancılık ve arıcılık faaliyetlerine vereceği zararlar konusunda Bakanlığınızca yapılmış bir etki değerlendirmesi var mıdır? Altı köyün su ihtiyacını karşılayan bu yayladaki kaynakların azalması veya kirlenmesi durumunda yöre halkının mağduriyetini önlemek için alınacak tedbirler nelerdir? Bakanlığınız, yöre halkının yaşam alanlarını koruma yükümlülüğü çerçevesinde, bu proje hakkında halkın taleplerini de dikkate alacak şekilde bir çözüm (örneğin projenin iptali veya taşınması) düşünmekte midir?

6)Söz konusu madencilik projesi için yeniden bir ÇED süreci başlatılması gerekip gerekmediği konusunda Bakanlığınızın değerlendirmesi nedir? Projenin çevresel etkilerinin güncel koşullarda kapsamlı biçimde incelenebilmesi için yeni bir ÇED raporu hazırlanacak mıdır, yoksa 16-17 yıl önce alınmış ve hukuki dayanaktan yoksun bir kararla devam edilmesi uygun mu görülmektedir?

CEVAPLAR

1)Bahsi geçen madencilik projesi ile ilgili Diyarbakır Valiliği (Mülga İl Çevre ve Orman Müdürlüğü) tarafından "*Demir Manganez Ocağı*" projesi için 11.06.2008 tarih ve 272 karar numaralı "*ÇED Gerekli Değildir*" kararı verilmiştir. Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü'nün 02.10.2024 tarih ve 2024464527 sayılı cevap yazısında; "*ÇED Gerekli Değildir*" kararı verilen 11.06.2008 tarihinden sonraki 2008-2013 yıllarını kapsayan süre içerisinde 2008,2009,2010 yıllarında herhangi bir üretim faaliyetinde bulunulmadığı 2011 yılında 11.000 ton üretim ile 1.000 ton satış, 2012 yılında 140,64 ton üretim ile 140,64 ton satış ve 2013 yılında ise 1533,19 üretim ile 1533,19 ton satış gerçekleştirildiği, satış sonucu kalan 10.000 ton tüvenan cevherin 2013 yılı sonunda sahada stok olarak bulunduğu beyan edildiği tespitine yer verilmiştir. Bu sebeple "*ÇED Gerekli Değildir*" kararı verildikten sonraki 5 yıllık süre içerisinde faaliyete başlanıldığı tespit edildiğinden "*ÇED Gerekli Değildir*" kararının hukuki geçerliliği devam etmektedir.

2)Diyarbakır İli sınırları içerisinde yapılması planlanan/işletilmekte olan tüm madencilik veya diğer faaliyetler ile ilgili Çevre Kanunu kapsamında gerekli denetim çalışmaları Bakanlığımız ve Diyarbakır Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü tarafından değerlendirilmektedir. Bahse konu projeye ilişkin verilmiş olan "*ÇED Gerekli Değildir*" kararı Valiliğimiz (Mülga İl Çevre ve Orman Müdürlüğü) tarafından verilmiş olup, verilen karar tek başına bir izin niteliği taşımamaktadır. Projenin çevreye olabilecek etkileri ile ilgili bir görüş niteliği taşımaktadır. Projenin orman varlığına verebileceği zarar ilgili Orman Müdürlüğü'nce değerlendirilmektedir. Bakanlığımız kayıtlarında söz konusu şirkete uygulanan herhangi bir idari yaptırım bilgisi bulunmamaktadır.

3)Bahse konu projeye ilişkin proje tanıtım dosyası ve ilan tutanakları kurum arşivinde kaybolmamıştır. 1 hafta boyunca yağın yoğun yağmurlardan dolayı meydana gelen sel ve su baskını ile evrakların nemli olduğu hijyenik şartları sağlamadığı (Covid-19 riski) tespiti yapılarak tutanak ile imza altına alınmıştır. Dolayısıyla arşiv evraklarının bilinçli bir şekilde kaybolması söz konusu değildir. "*ÇED Gerekli Değildir*" kararı proje tanıtım dosyası ve saha incelemesi sonucu verilmiş olan bir karar olduğundan "*ÇED Gerekli Değildir*" kararının geçerliliğine engel teşkil etmemektedir.

4)Yargı süreci devam etmekte olan proje ile ilgili yargının vereceği karar doğrultusunda, Bakanlığımızca gerekli adımlar atılacaktır.

5)ÇED'in amacı; ekonomik ve sosyal gelişmeye engel olmaksızın, çevre değerlerini ekonomik politikalar karşısında korumak, planlanan bir faaliyetin yol açabileceği bütün olumsuz çevresel etkilerin önceden tespit edilip, gerekli tedbirlerin alınmasını sağlamaktır. Bu doğrultuda proje ile ilgili gerekli değerlendirmeler yapılmış olup, madencilik faaliyetleri alternatifi olmayan, bulunduğu yerde üretimin yapılması gereken faaliyetlerdendir. Bu sebeple projenin taşınması veya alternatifi söz konusu değildir.

6)"*ÇED Gerekli Değildir*" kararı devam eden bir proje ile ilgili yeniden bir ÇED Raporu hazırlanması için projenin ÇED Yönetmeliği hükümleri kapsamında; kapasite artışı, proses ilavesi gibi durumlarında değişiklik olması gerekmektedir. Konu ile ilgili bir başvuru olması halinde Bakanlığımızca gerekli değerlendirme yapılacaktır. Ayrıca 3213 sayılı Maden Kanununun arama faaliyetleri başlıklı 17. Maddesinde (Ek fıkra: 28/11/2017-7061/48 md.) yer alan "*Jeolojik haritalama, jeofizik etüd, sismik, karot, kırıntı ve numune alma ile bunlara yönelik sathi hazırlık işlemleri içeren faaliyetler için Çevresel Etki Değerlendirmesi kararı aranmaz*" hükmü gereği bu yöntemlerle yapılan maden arama faaliyetlerinin Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinden muafır.